

גמרא סדורה

מסכת שבת

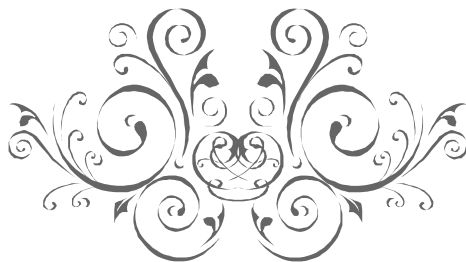
פרק כ"ב - "חבית שנשברה"

מהדורה זו מוקדשת לילדי ונוער עתניאל הנפלאים
שנוסף ללימודיהם ועיסוקיהם באים כל לילה ללמוד את הדף היומי
"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם" (תהלים ת, ג)

לימוד פרק זה מוקדש:

להצלחת בני היקר ידידיה נ"י לרגל תחילת הנחת התפילין

יה"ר שיזכה להמשיך להעלות במעלות התורה והחסידות
ויקבל את עול נעם המצוות מתוך שמחה ואהבה
ונרוה ממנו ומשאר הצאצאים נחת ושמחה מתוך בריאות ואושר

**המהדורה המעניקה חווית הצלחה
ומאהיבה את הגמרא על לומדיה**

יוצא לאור על ידי עמותת "וכל בניך לימודי ה"

ה' מנחם אב תש"פ

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

תודה רבה לכל הלומדים שהעירו הערות והארות,
בזכותם מהדורה זו טובה יותר.
ובייחוד לרב נתנאל אריאל שהגיה, העיר והאיר הארות רבות בכשרון רב,
את כל מסכת שבת, אני מודה לו ולכולם

©

כל הזכויות שמורות

על הניקוד, הפיסוק החלוקה לסוגיות, פסקאות, עיצוב ועימוד,
שמורות לעמותת "וכל בניין לימודי ה" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבת פרק כ"ב - "חֲבִית שְׁנִשְׁבְּרָה" 1. קמג, ב

כ"י

מתני'

חֲבִית מְצִילִין הַיְמָנָה מִזּוֹן ג' סְעוּדוֹת. וְאֵפִילוּ בְּכֻלֵּי הָרֵבָה. דְּאִילוּ בְּחַד מְנָא אִמְרִי בְּכֻל כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ (לְעִיל דָּף ק.כ.). דְּכַמָּה דְּבַעֵי מְצִיל:

לְכַם. כֹּל אֶחָד מִזּוֹן ג' סְעוּדוֹת: וּבְלִבְד שְׁלֵא יִסְפּוּג. שְׁלֵא יֵשִׁים סְפּוּג בְּמִקּוֹם הַיֵּין לְחֹזֵר וְלִהְיֵיפוּ בְּכָל גִּזְרָה שְׁמָא יִסְחוּט:

אֵין סוּחְטִין אֶת הַפִּירוֹת. דְּהוּה לִיה מְפָרֵק תּוֹלְדָה דְּדִישָׁה: אִסּוּרִין. גִּזְרָה שְׁמָא יִסְחוּט לְכַתְּחִילָה:

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אִם לְאוּכְלִין. הֵם מְכוֹנְסִין אוֹתָם פִּירוֹת הַיּוֹצֵא מֵהֵן מוֹתֵר דְּלֵא נִיחָא לִיה בְּמָה שְׁזָבוּ וְלִיכָא לְמַגְזֵר בְּהֵן שְׁמָא יִסְחוּט:

וְאִם לְמִשְׁקִין. מְכוֹנְסִין אִסּוּרִין דְּנִיחָא לִיה בְּמָאֵי דְנִפְקָא מִיְנֵיהּ וְנִתְקַיְיְמָה מְחֻשְׁבָּתוֹ וְאִיכָא לְמִגְזֵר שְׁמָא יִסְחוּט וְהִכִּי אִמְרִי בְּבִיצָה דְטַעְמָא דְמִשְׁקִין שְׁזָבוּ מִשּׁוּם שְׁמָא יִסְחוּט הוּא:

חֲלוֹת דְּבִשׁ. מֵאַחַר שְׁמֵרוֹסְקִין הַדְּבִשׁ זָב מֵאֵלֵיו מִתּוֹךְ הַשְּׁעָה וְאֵין דְּרַךְ לְסוּחְטוֹ הַלְכַךְ רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר מִתִּיר וְחַכְמִים אוֹסְרִין גִּזְרָה אִטּוּ שְׁאִינְן מְרוֹסְקִין דִּילְמָא מְרַסֵּק לְהוּ:

גמ'

וַיִּטְפַּח. מְכַנִּיס בּוּ כְּפּוֹ וְהַשְּׁמֵן נִדְבַק בָּהּ וּמְקַנְחוּ בְּשִׁפְתֵי הַכֹּלִי וְאִסְרוּהָ מִשּׁוּם עוֹבְדִין דְּחוּל:

קמג, ב

מִשְׁנָה

חֲבִית שְׁנִשְׁבְּרָה:

מְצִילִין הַיְמָנָה מִזּוֹן שְׁלֵשׁ סְעוּדוֹת, וְאֹמֵר לְאַחֲרֵים: בְּאוֹ וְהִצִּילוּ לְכֶם. וּבְלִבְד שְׁלֵא יִסְפּוּג.

אֵין סוּחְטִין אֶת הַפִּירוֹת לְהוֹצִיא מֵהֵן מִשְׁקִין, וְאִם יֵצְאוּ מִעֶצְמָן - אִסּוּרִין.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:

אִם לְאוּכְלִין - הַיּוֹצֵא מֵהֵן מוֹתֵר,

וְאִם לְמִשְׁקִין - הַיּוֹצֵא מֵהֵן אִסּוּר.

חֲלוֹת דְּבִשׁ שְׁרִיטְקוֹ מִעֶרְבַּ שְׁבֵת, וְיֵצְאוּ מִעֶצְמָן - אִסּוּרִין, וְרַבִּי אֲלֵיעֶזֶר מִתִּיר.

גְּמָרָא

תנא:

"לֹא יִסְפּוּג בֵּינִי,

וְלֹא יִטְפַּח בְּשִׁמּוֹן,

שְׁלֵא יַעֲשֶׂה בְּדֶרֶךְ שְׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחוּל".

תנו רבנן:

"נִתְפָּזְרוּ לוֹ פִּירוֹת בְּחָצֵר:

מִלְקֵט עַל יַד עַל יַד, וְאוּכַל,

אָבֵל לֹא: לְתוֹךְ הַסֵּל,

וְלֹא לְתוֹךְ הַקּוּפָה,

שְׁלֵא יַעֲשֶׂה בְּדֶרֶךְ שְׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחוּל".

רס"י

מודה ר' יהודה בזיתים. דאע"ג דהכניסן לאוכלין היוצא מהן אסור דכיון דרובן לסחיטה קיימי כי אתו לידי משקה יהיב דעתיה למיהוי ניחא ליה בהכי:

אפי' בזיתים וענבים. הואיל והני לאוכלין נכנסו:

מסתברא בתותים ורמונים פליגי. דאיכא דבעו להו למשקין הלכך משוו להו רבנן כזיתים וענבים ור' יהודה פליג עלייהו אבל שאר פירות ליכא דבעי להו למשקין הלכך מודו רבנן בהם:

שמשך. זב מאליהן כמו נהרות המושכין (לעיל דף קכא.):

והכניסן. מתחילתן בין לאוכלין בין למשקין כו' דרמונים קרי יין משום דאית להו קיוהא:

וחכ"א כו'. והא דנקט רב נחמן לישנא דמסתברא ולא אמר בהדיא דבתותים ורמונים פליגי משום דאיכא למימר פליגי בתותים ורמונים וה"ה לשאר פירות ולהודיעך כחו דרבי יהודה נקט להו ואי משום ברייתא דלקמן דשמעינן מינה דמודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות לאו בהדיא שמעינן לה דאיכא למימר רבי יהודה היא כדפרכין עלה:

וסבר רבי יהודה סתם. שלא פירש לאוכל ולא למשקה הוי המשקה הזב מהן אסור:

והתנן חלב האשה מטמא. מכשיר:

לרצון ושלא לרצון. בין שיצא ממנה לרצון בין שיצא שלא לרצון שהחלב קרוי משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו (שופטים ד):

חלב הבהמה אינו מטמא אלא אם כן יצא לרצון. ואי לא לא חשיב משקה ואם נגע בו שרץ אינו מקבל טומאה וטעמא מפרש לקמיה:

2. קמג, ב - קמד, ב

"אין סוחטין את הפירות [להוציא מהן משקין] ואם יצאו מעצמן - אסורין.

רבי יהודה אומר:

אם לאוכלין - היוצא מהן מותר.

ואם למשקין - היוצא מהן אסור"ל.

אמר רב יהודה אמר שמואל:

מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים.

מאי טעמא?

כיון דלסחיטה נינהו, יהיב דעתיה.

ועולא אמר רב:

חלוק היה רבי יהודה אף בזיתים וענבים.

ורבי יוחנן אמר:

הלכה פרבי יהודה - בשאר פירות,

ואין הלכה פרבי יהודה - בזיתים וענבים.

אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל:

מודה היה רבי יהודה לחכמים - בזיתים וענבים,

ומודים חכמים לרבי יהודה - בשאר פירות.

אמר ליה רבי רמיה לרבי אבא:

אלא במאי פליגי?

אמר ליה:

לכי תשפח.

אמר רב נחמן בר יצחק:

מסתברא: בתותים ורמונים פליגי.

דתניא:

"זיתים שמשך מהן שמו, וענבים שמשך מהן יין,

והכניסו, בין לאוכל, בין למשקין, היוצא מהן אסור.

ותותים שמשך מהן מים, ורמונים שמשך מהן יין,

והכניסו, לאוכלין - היוצא מהן מותר.

למשקין ולסתם - היוצא מהן אסור,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

בין לאוכלין בין למשקין - היוצא מהן אסור"ל.

וסבר רבי יהודה: 'סתם', אסור!?

והתנן:

"חלב האשה - מטמא לרצון ושלא לרצון.

חלב בהמה - אינו מטמא אלא לרצון.

אמר רבי עקיבא:

קל וחומר הוא: ומה חלב האשה, שאינו מיוחד אלא לקטנים - מטמא לרצון ושלא לרצון,

חלב הבהמה, שמיוחד בין לקטנים בין לגדולים - אינו דין שיטמא בין לרצון ובין שלא לרצון?

אמרו לו: אם טמא חלב האשה שלא לרצון, שדם מגפתה טמא,

קמד,א

**יִטְמָא חֵלב הִבְהֵמָה^א שְׁלֵא לְרַצוֹן, שְׁדִם מִגְפָתָה טְהוּר?!
אָמַר לְהוּ: מַחְמִיר אֲנִי בְחֵלב מִבְּדָם,
שְׁהַחֹלֵב לְרַפּוּאָה - טְמָא,
וְהַמְקִיז לְרַפּוּאָה - טְהוּר.
אָמְרוּ לוֹ: סְלִי זִיתִים וְעֵנְבִים יוֹכִיחוּ,
שְׁהַמְשַׁקֵּיו הַיּוֹצֵאִין מִהוּן לְרַצוֹן - טְמָאִין,
שְׁלֵא לְרַצוֹן - טְהוּרִים" (מכשירין ו, ח).**

מאי לאו:

"לְרַצוֹן" - דְּנִיחָא לִיה,

"שְׁלֵא לְרַצוֹן" - בְּסַתְמָא.

ומה זיתים וענבים, דבני סחיטה נינהו, "שְׁלֵא לְרַצוֹן" - ולא כלום, תותים ורמונים, דלאו בני סחיטה נינהו - לא כל שפון?!

לא, "לְרַצוֹן" - בְּסַתְמָא,

"שְׁלֵא לְרַצוֹן" - דְּגַלִּי אֲדַעְתִּיהָ, דְּאָמַר: לֹא נִיחָא לִי.

ואיבעית אימא:

שְׁאֲנִי סְלִי זִיתִים וְעֵנְבִים,

כיון דלאיבוד קיימי, מעיקרא אפקורי מפקרי להו.

אשפחן - רבי יהודה דמודי לרבנן בזיתים ובענבים,
רבנן דמודו ליה לרבי יהודה בשאר פירות - מנלן?

דתניא:

"סוּחְטִין^א בַּפְּגָעִין וּבַפְּרִישִׁין וּבַעוֹזְרֵדִין,

אָבֵל לֹא בְרַמּוֹנִים.

וְשָׁל בֵּית מְנַשֶּׁיָא בְּרַמּוֹנִים הֵיּוּ סוּחְטִין בְּרַמּוֹנִים".

ומאי דרבנן היא?

דילמא רבי יהודה היא?

ותהווי נמי רבי יהודה,

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה - יצאו מעצמן, סוחטין לכתחילה - מי שמעת ליה?!

אלא מאי אית לך למימר?

כיון דלאו בני סחיטה נינהו - אפילו לכתחילה.

אפילו תימא רבנן, כיון דלאו בני סחיטה נינהו - אפילו לכתחילה.

שמע מינה: רבנן היא.

שמע מינה.

רס"י

שְׁדִם מִגְפָתָה. של אשה אם נגף רגלה או ידה וכל חבורה שיצא ממנה דם כדאמר בפרק דם הנדה (נדה דף כה:). דם חללים דהיינו דם הרוג קרוי משקה שנאמר ודם חללים ישתה ודם מגפתו מפרש התם דדם חללים הוי דמה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגא וחלב כדם מגפתו דדם נעכר. ונעשה חלב ודם מגפתה סתמיה שלא לרצון הוא וטמא:

יִטְמָא חֵלב הִבְהֵמָה שְׁלֵא לְרַצוֹן. בתמיה שהרי דם מגפתה טהור דבהמה לאו בכלל חלל הוא ומיהו דם שחיטה מכשר משום דאיתקש למים דכתיב (דברים יב) על הארץ תשפכנו כמים:

מַחְמִיר אֲנִי בְחֵלב. לטמאו אף שלא לרצון מבדם:

שְׁהַחֹלֵב. לרפואת הבהמה שלא יזיקנה חלבה טמא דהא לרצון הוא והמקוי דם לבהמתו לרפואה טהור דדם מגפתה היא והואיל והחולב לרפואה טמא אף הנוטף שלא לרצון טמא:

אָמְרוּ לוֹ. אינו דומה שלא לרצון ליוצא לרצון שהרי סלי זיתים וענבים יוכיחו שהמשקה כו':

שְׁלֵא לְרַצוֹן בְּסַתְמָא. וקתני טהורין דלא חשיב משקה אי רבי יהודה קאמר לה קשיא ואי רבנן קאמרי כל שכן טהורין לרבי יהודה דהא מידי דלרבנן משקה הוא לרבי יהודה לאו משקה הוא וכ"ש מידי דלרבנן לאו משקה והשתא ומה זיתים וענבים כו' והוא הדין מצי למירמי נמי זיתים וענבים אזיתים וענבים דקתני לעיל דמודה בהו רבי יהודה דאף לאוכלין היוצא מהן אסור אלא הא אלימא ליה לאקשווי דתותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו קתני לעיל דסתם אסור והכא קתני דאפי' זיתים וענבים סתמא לאו למשקה:

דְּגַלִּי דַעְתִּיהָ. בהדיא ואמר לא ניחא לי והוי גילוי דעתא טפי מהכניסו לאוכלין:

וְאֵיבַעֲיַת אִימָא שְׁאֲנִי סְלִי זִיתִים וְעֵנְבִים וְכוּ'. ודווקא נקט סלין שהמשקה הנוטף מהן נופל לארץ והולך לאיבוד הלכך סתמא לא ניחא ליה:

אֲפַקוּרִי מִפְקִיר. להווא משקה אבל שאר כלים אפילו תותים ורמונים אימא לך סתמא למשקה:

בַּפְּגָעִין פְּרוּנִי"ש {שזיפים}

וְלַהּוֹצִיא מִימֵהֶן לַשְׁתּוֹת:

וּבַפְּרִישִׁין. קוויידוני"ץ {חבושים}:

וּבַעוֹזְרֵדִין. קורמ"ש {פירות העוזרר (שיח בר) [וראה לעיל לח.]}

דלאו אורחיהו בהכי ואין כאן משום דש:

אָבֵל לֹא בְרַמּוֹנִים. דאורחיהו בהכי:

וְשָׁל בֵּית מְנַשֶּׁיָא. היו רגילין לסחוט רמונים בחול אלמא איכא דסחיט להו הלכך בשבת אסור:

אֵלֵא מֵאֵי אִית לָךְ לְמִימְרָא. לר' יהודה כיון דלאו בני סחיטה כו' וכי היכי דלרבי יהודה שרי לכתחילה מהאי טעמא מהשתא אפי' תימא רבנן ושרר ליה מהאי טעמא:

3. קמד, ב

"של בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים."

אמר רב נחמן:

הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם.

אמר ליה רבא לרב נחמן:

מנשיא בן מנחם תנא הוא?!

וכי תימא: הלכה כי האי תנא דסבר לה כשל מנשיא בן מנחם -

ומשום דסבר כמנשיא בן מנחם - הלכה כמותו?!

מנשיא בן מנחם הוי רובא דעלמא?!

אין.

דתנן:

"המקיים קוצים בפרס:

רבי אליעזר אומר: קדש.

וחכמים אומרים:

אינו מקדש, אלא דבר שבמוהו מקיימין."

ואמר רבי חנינא:

מאי טעמא דרבי אליעזר?

שכן בערבא מקיימין קוצי שדות לגמליהם.

מידי איריא?!

ערביא - אתרא,

הכא - בטלה דעתו אצל כל אדם!

אלא, היינו טעמא: כדרב חסדא.

דאמר רב חסדא:

תדין שפחטן ונתנו במקוה - פוסלין את המקוה בשינוי מראה.

והא לאו בני סחיטה נינהו!

אלא מאי אית לך למימר? כיון דאחשבינהו, הוה להו משקה,

הכא נמי - כיון דאחשבינהו, הוה להו משקה.

רב פפא אומר:

משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה,

וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה - פוסל את המקוה בשינוי מראה.

תנן התם:

"נפל לתוכו יין,

או חומץ,

דמוחל, ושנה מראיו - פסול" (מקוואות ז, א).

מאן תנא דמוחל - משקה הוא?

אמר אבוי:

רבי יעקב היא.

דתניא:

"רבי יעקב אומר:

מוחל - הרי הוא במשקה.

ומה טעם אומר: מוחל היוצא בתחלה - טהור?

לפי שאינו רוצה בקיומו.

רבי שמעון אומר:

רפ"י

מנשיא תנא הוא. בתמיה וכו' איהו פליג למימר דבשבת אסור דתימא הלכתא כוותיה והא לא הוזכר אלא לדברי התנא לראיה דהאי תנא הוא סבר כוותיה:

וכ"ת. הא דאמר הלכה כשל בית מנשיא ה"ק הלכה כהאי תנא דאסר ברימונים הואיל וקאי מנשיא כוותיה דסוחטין רימונים בחול אלמא בני סחיטה נינהו:

הוי רובא דעלמא. דמשום איהו לחודיה נשווי דרך רמונים לסחיטה: **קוצים.** קרדוניש {פירות של קרדה [ראה לעיל יא:]}

מקדש. את התבואה משום

כלאים דזריעה הוא:

ואמר רבי חנינא כו'. אלמא משום חד מקום דאחשבינהו משוינן להו דבר חשוב:

אתרא. הוא וחשיבות דרבים הוי חשיבותא:

הכא. חד גברא לחודיה הוא

נימא בטלה דעתו:

אלא היינו טעמא. דרב נחמן

דאמר הלכה אין סוחטין:

כרב חסדא. אע"ג דלעלמא לא חשיב כיון דאחשיב איהו הוי לדידיה משקה והכי מפרש רב נחמן לברייתא דלעיל סוחטין בפגעין ובפרישין למתק הפרי ולא לצורך המשקה אבל לא

ברימונים ואפילו למתקן דשל בית מנשיא הוי סוחטין בחול לצורך משקה הלכך בשבת אסור אפי' למתק הואיל ואיכא חד דעביד לשם משקה ולא משום

דמנשיא רובא דעלמא אלא חיישינן אי שרית ליה למתק אתי למעבד לשום משקה וכיון דאיהו מחשב ליה הוי משקה ומיחייב אבל בפגעין ליכא למיחש דאין אדם עושה אותו למשקה:

בשינוי מראה. לא בשלשת לוגין דלא הוזכרו שלש לוגין אלא במים שאובין אבל שאר משקין לא פסלי אא"כ נשתנה מראה המקוה על ידיהן:

רב פפא אומר. טעמא דתירדין לאו משום חשיבותא דאחשבינהו הוא ולעולם לאו משקה נינהו והא דמפסיל משום דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה שאינו

מים או שלג או ברד פוסל את המקוה בשינוי מראה:

נפל לתוכו. של מקוה יין או חומץ או מוחל והוא כמין מים וזב מן הזיתים וגי מינים יש בו כשטוענן מתחילה במעטן

להתחמם ולהתבשל מאליהן מוחל זב מהן והוא צלול כמים ולאחר שעמדו ימים ודחקו זה את זה חוזר מוחל לזוב מהן והוא קרוב להיות כשמן ולאחר

שעצר להוציא שמן בבית הבד ומשתתה התפוח של גפת בעקלים שהוא אגוד בהן בבית הבד חוזר מוחל וזב מהן:

מאן תנא דמוחל משקה הוא. קס"ד דאין מקוה נפסל אלא על ידי משקה ואפילו בשינוי מראה:

בתחילה. בתחילת טעינתן של זיתים:

רש"י

מעקול בית הבד. לאחר שנשחט שמנו או לפני סחיטתו: מאי בינייהו. במאי פליגי הואיל ותרוייהו מודו דמוחל היוצא בתחילה טהור והיוצא מעקל בית הבד טמא באיזה מוחל נחלקו דלמר הוי משקה וטמא ולמר לא הוי משקה וטהור: דאתי בתר איצתא. לאחר שהתחילו להתחמם ודחקו זה את זה ונשתהה הכומר ימים: רבא אמר. קמיינתא דקתני מוחל פוסל מקוה דברי הכל הוא ומשום דהוי כו':

מוחל - אינו במשקה.
ומה טעם אמרו: מוחל היוצא מעיקול בית הבד - טמא?
לפי שאי אפשר לו בלא ציחצוחי שמן".

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

דאתי בתר איצתא.

רבא אמר:

משום דהוי דבר שאין עושין הימנו מקוה,
ופוסל את המקוה בשינוי מראה.

רש"י

4. קמד, ב - קמה, א

לתוך הקדרה. של תבשיל לתקנו דמוכחא מילתא דלאו למשקה בעי ליה אלא לאוכל ואין זה דרך פריקתו והוי כמפריד אוכל מאוכל:

אבל לא לתוך הקערה. דזמנין דלמשקה קאי ואף על גב דבקערה לא. שתי איניש לא מוכחא מילתא ואיכא איסור:

אלמא. מדקאמר סוחט לתוך הקדרה קסבר כו':

החלב טמא. שהוב מטמא כל דבר במשא והרי היסט הקילוח ולא קמפליג בין לתוך הקדרה בין לתוך הכוס:

ואי אמרת אוכל הוא. הא אין אוכל מקבל טומאה שלא בהכשר והאי במאי איתכשר: **כדאמר רבי יוחנן.** במסכת כריתות גבי האשה שנטף חלב מדדיה:

בטיפה המלוכלכת על פי הדד. טיפה ראשונה מלכלכת בה פי הדד בדעת ונוחה ליחלב וההיא הוי משקה כסתם חלב דלא לאוכל בעי ליה:

טמא מת ששחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהור. משנה היא במסכת טהרות ומפרש בה בהדיא ובלבד שלא יגע במשקה שאינו נוגע אלא באוכל וכיון דכביצה מכוונת הוא לכי סחיט טיפה קמייתא חסר ליה מכביצה ואין האוכל אע"פ שהוא טמא מטמא המשקה שאין אוכל מטמא אחרים בפתות מכביצה אבל אם היה נוגע במשקה איטמי ליה משקה מטיפה ראשונה שהמשקה מקבל טומאה בכל שהוא וה"נ תני בה בהדיא יותר מכביצה טמא שכיון שיצאה טיפה ראשונה נטמאה בכביצה וטמא מת דווקא נקט שאינו מטמא בהיסט וה"ה לטמא שרץ וכל טמאי נוגע וטמא מת לרבותא נקט דהוי אב הטומאה משום דקתני סיפא אבל זב שסוחט זיתים וענבים אפי' גרגיר יחידי טמא שכיון שיצאה טיפה ראשונה נטמא המשקה במשא הזב:

ואי אמרת כו'. דקס"ד אפי' סוחט לתוך הקדירה:

כתנאי. משקה הבא לאוכל אוכל הוא או משקה הוא:

המחליק בענבים. נחתום המחליק פני ככרותיו בענבים שסוחט המשקה על הככר:

הוכשר. האוכל הענבים הוכשרו: **הבא.** לצורך אוכל כגון שחטן לשם הפת: **ה"ג דכ"ע משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא.** אלא משקה הוא והיינו טעמא דמ"ד לא הוכשר שמתחילה נסחט אדעתא דאזיל לאיבוד שהאור שואבו ושורפו:

המפצע בזיתים. בלציי"ר {לחבוט, לטפח} כדי שיהיו רכין:

הוכשר. דניחא ליה במשחא דטייף עלייהו שמתוך כך הם מרבים טעם:

לסופתן במלח. שמתוך שהן קשין אין המלח נדבק בהן ומפצעם לרככך מבחוץ מעט:

לא הוכשר. דלא מכיון למשקה דידיהו דליעקר:

לידע אם הגיעו זיתיו למסוק. צריך הוא לראות אם שומנו נוח לצאת מיהו המשקה אזיל לאיבוד:

הני תנאי. דמפצע ודאי במשקה העומד לאיבוד פליגי כדאמר' אבל תנאי דמחליק לאו בעומד לאיבוד פליגי דלאו לאיבוד אזל שהרי לצחצח האוכל נתנו והרי מצחצחו אלא במשקה העומד לצחצחו לאוכל קא מיפליגי דא"נ משקה הבא לאוכל משקה הוא היכא דקא שריף ליה א"נ שטר ביה ריפתא דתורת משקה עביד אבל לצחצחו פליגי:

אמר רב יהודה אמר שמואל: סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה, אבל לא לתוך הקערה.

אמר רב חסדא:

מדברי רבינו נלמד: חולב אדם עץ - לתוך הקדרה, אבל לא - לתוך הקערה. אלמא קסבר: משקה הבא לאוכל - אוכל הוא.

מתיב רמי בר חמא:

"זב שחולב את העז החלב טמא" (טהרות ג, ג). ואי אמרת: "משקה הבא לאוכלין - אוכל הוא" - במאי איתכשר?

כדאמר רבי יוחנן:

בטיפה המלוכלכת על פי הדד, הכא נמי - בטיפה המלוכלכת על פי הדד.

מתיב רבינא:

קמה, א "טמא מת ששחט זיתים וענבים כביצה מכוונת - טהור" (טהרות ג, ג). הא יותר מכביצה - טמא! ואי אמרת: "משקה הבא לאוכל - אוכל הוא" - במאי איתכשר?

הוא מותיב לה, והוא מפרק לה: בסוחט לתוך הקערה.

אמר רבי ירמיה:

כתנאי:

"המחליק בענבים - לא הוכשר.

רבי יהודה אומר: הוכשר" (מעשרות א, ח).

מאי לאו, בהא קמיפלגי:

מר סבר: משקה הבא לאוכל - אוכל הוא, ומר סבר: לאו אוכל הוא.

אמר רב פפא:

דכולי עלמא: "משקה הבא לאוכל - לאו אוכל הוא", והכא - במשקה הבא לאיבוד קמיפלגי:

מר סבר: משקה הוא,

ומר סבר: לאו משקה הוא.

ובפלוגתא דהני תנאי:

דתנאי:

"המפצע בזיתים בידיים מסואבות - הוכשר.

לסופתן במלח - לא הוכשר.

לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו - לא הוכשר.

רבי יהודה אומר: הוכשר."

מאי לאו בהא קמיפלגי:

דמר סבר: משקה העומד לאיבוד - משקה הוא,

ומר סבר: לאו משקה הוא.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

הני תנאי - במשקה העומד לאיבוד פליגי,

והנה תנאי - במשקה העומד לצחצחו קמיפלגי.

5. קמה, א

רס"י

ודג לצירו. סחיטת דג להוציא צירו לאו משקה הוא אלא אוכלין:
כבשין. ירק חי כבוש בין וחומץ:
לגופו. אם לאכול הכבשים סוחטן ממשקה הצף עליהן והנבלע בהן מותר לכתחילה דלא מפרק הוא הואיל ולא למשקה הוא צריך:
פטור. שאין זה מפרק שאין המשקה הזה יוצא מן הכבשים שלא גדל בתוכן אבל אסור אטו זיתים וענבים:
שלקות. אפילו למימיהן לאו משקה נינהו אלא אוכל:
למימיהן פטור אבל אסור. והא שלקות דומיא דדג לצירן הוא ולא שרי ליה שמואל לכתחילה:
עיני ראו ולא זר. הא דבעינא למימר לך דמשמיה דרב איתמר:

[אמר רב יהודה אמר שמואל:
 סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה,
 אבל לא לתוך הקערה].

אמר רבי זירא אמר רב חייא בר אשי אמר רב:
 סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה,
 אבל לא לתוך הקערה.
 ודג לצירו - אפילו לתוך הקערה.

יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא.

אמר ליה אביי לרב דימי:
 אתון - משמיה דרב מתניתון,
 ולא קשיא לכו,
 אנו - משמיה דשמואל מתנינן לה, וקשיא לן:
 מי אמר שמואל: דג לצירו - אפילו לתוך הקערה?
 והאיתמר:
 כבשים שסחטן:
 אמר רב:
 לגופן - מותר.
 למימיהן - פטור, אבל אסור.
 ושלקות, בין לגופן בין למימיהן - מותר.
 ושמואל אמר:
 אחד כבשים,
 ואחד שלקות: לגופן - מותר,
 למימיהן - פטור, אבל אסור!

אמר ליה:
 האלהים! **"עיני ראו ולא זר"**⁶¹⁴ (איוב יט, כז),
 מפומיה דרבי ירמיה שמיע לי,
 ורבי ירמיה מרבי זירא,
 ורבי זירא מרב חייא בר אשי,
 ורב חייא בר אשי מרב.

⁶¹⁴ אשר אני אחזה לי ועיני ראו ולא זר פלו כליתי בחקי

רס"י

סוחטין כבשין. ולא מפליג בין לגופן בין למימיהן ושרי לכתחילה וקשיא לכולהו דליכא בהו דשרי כבשין למימיהן לכתחילה:

דבר תורה. כלומר אסרה תורה מלאכה ודריכת זיתים וענבים הוא דהויא מלאכה אבל שאר דריכות לאו אורחיהו בהכי ולאו מלאכה נינהו:

לעדות אשה. לומר לאשה מת בעלך דאקילו בה רבנן משום עיגונא וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקועי רבנן לקדושין מיניה:

6. קמה, א-ב

גופא:

"כבשים שפחטון:

אמר רב: לגופן - מותר, למימיהן - פטור, אבל אסור.

ושלקות, בין לגופן בין למימיהן - מותר.

ושמואל אמר: אחד זה ואחד זה: לגופן - מותר, למימיהן - פטור, אבל אסור."

רבי יוחנן אמר:

אחד כבשים ואחד שלקות:

לגופן - מותר,

למימיהן - חייב חטאת.

מיתבי:

"סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת,

אבל לא למוצאי שבת.

וזיתים וענבים - לא יסחוט,

ואם סחט - חייב חטאת."

קשיא לרב!

קשיא לשמואל!

קשיא לרבי יוחנן!

רב מתרץ לטעמיה,

שמואל מתרץ לטעמיה,

רבי יוחנן מתרץ לטעמיה.

"רב מתרץ לטעמיה":

סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת,

אבל לא למוצאי שבת.

במה דברים אמורים: לגופן,

אבל למימיהן - פטור, אבל אסור.

ושלקות, בין לגופן בין למימיהן - מותר.

וזיתים וענבים - לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת.

"שמואל מתרץ לטעמיה":

סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת, הוא הדין לשלקות.

במה דברים אמורים: לגופן, אבל למימיהן - פטור, אבל אסור.

וזיתים וענבים - לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת.

"רבי יוחנן מתרץ לטעמיה":

סוחטין כבשים לצורך השבת,

אבל לא למוצאי שבת,

אחד כבשים ואחד שלקות.

במה דברים אמורים: לגופן, אבל למימיהן - לא יסחוט, ואם סחט - נעשה כמי שפחט זיתים וענבים, וחייב חטאת.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב:

דבר תורה:

אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד.

וכן תני דבי מנשה:

"דבר תורה: אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד,

ואין 'עד מפי עד' נשר,

אלא לעדות אשה בלבד."

7. קמה, ב

רש"י

לעדות בכור. בכור ביד כהן כשנתנו ישראל לו שלם ואירע לו בו מום קי"ל בבכורות (דף לה). נחשדו כהנים להטיל מום בבכור ואין נאמן לומר מום זה נפל בו מאיליו וצריך להביא עדים ואמרינן התם דאשה כשרה לעדות זו:

אימא לעדות שהאשה כשרה לה. והאי נמי כשרה לה:

[וכן תני דבי מנשה:

"דבר תורה: אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד, ואין 'עד מפי עד' בנשר, אלא לעדות אשה בלבד"]

איבעיא להו:

'עד מפי עד' לעדות בכור - מהו?

רב אמר אסיר.

ורב אסי שרי.

אמר ליה רב אמר לרב אסי:

והא תנא דבי מנשיא:

"אין 'עד מפי עד' בנשר, אלא לעדות אשה בלבד!"

אימא: לעדות שהאשה כשרה לה בלבד.

רב יימר אכשר עד מפי עד לבכור.

קרי עליה מרימר:

יימר שרי בוכרא.

והלכתא:

'עד מפי עד' - כשר לבכור.

רש"י

גברא יתירא. ר"ש דמתני' ר"א
תנן בה:
אתא לאשמעינן. בתמיה כלומר
מה בא ללמדנו אם לא זאת:

8. קמה, ב

"חלות דבש [שריסקו מערב שבת, ויצאו מעצמו - אסורין,
ורבי אליעזר מתיר"]".

כי אתא רב הושעיא מנהרדעא, אתא ואייתי מתניתא בידיה:
"זיתים וענבים שריסקו מערב שבת, ויצאו מעצמו - אסורין,
ורבי אלעזר ורבי שמעון - מתירין".

אמר רב יוסף:

גברא יתירא אתא לאשמעינן?!

אמר ליה אביי:

טובא קא משמע לן,

דאי ממתניתין - הוה אמינא: התם הוא דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא,

אבל הכא, דמעיקרא אוכלא ולבסוף משקה - אימא לא.

קא משמע לן.

9. קמה, ב

רש"י

מתני'
כל שבא בחמין. כלומר שנתבשל:
שורין אותו בחמין. כדי שיהא נמוח:
וכל שלא בא בחמין. כגון בשר יבש שאוכלין אותו חי ע"י הדחק:
מדיחין אותו. ולא אמרי' זהו בישוליה אבל לא שורין:
חוץ מן המליח ישן. דג מליח של שנה שעברה:
וקוליס האיספנין. שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו ע"י הדחה בחמין והנד אפילו הדחה נמי לא שזהו גמר מלאכתו והוי בשול:

גמ'
כגון מאי. הוי בא בחמין שחוזרין ושורין אותו בחמין:
תרגולתיה דר' אבא. מבשלה ושורה אותה ימים רבים בחמין למחות מאליה ואוכלה לרפואה:
בר תלתא טרפי. בן ג' שנים:
אתנסי. הייתי נאנס להקיא מחמת מיאוס:
רייק. רוקק מכותחא דבבלאי כשזכרו שהיה מאוס בעיניו:
אמר רב יוסף כו'. קשה היה בעיניו שנמאסין בני בבל על בני ארץ ישראל אמר אנו נמי יש לנו לרוק מתרגולתיה דר' אבא שהם אוכלים:
ועוד כותח. אינו מאוס כל כך בעיני שאר בני מערבא:
דהא אמר רב גזא כו'. ושאלו מינייה אותו כותח:
בריחי. חולים:

משנה

כל שבא בחמין מערב שבת - שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הישן (ודגים מלוחין קטנים), וקוליס האיספנין, שהדחתו זו היא גמר מלאכתו.

גמרא

כגון מאי?

אמר רב ספרא:
 כגון תרגולתא דרבי אבא.

ואמר רב ספרא:
 זימנא חדא איקלעית להתם, ואוכלן מיניה,
 ואי לא רבי אבא דאשקנין חמרא בר תלתא טרפי - איתנסי.

רבי יוחנן רייק מכותח דבבלאי.

אמר רב יוסף:
 ולירוק אנו מתרגולתא דרבי אבא.
ועוד, אמר רב גזא:
 זימנא חדא איקלעית להתם, ועבדית כותח דבבלאי, שאילו מיניה כל בריחי מערבא.

רס"י

הדיח. קולייס מאי:
חייב חטאת. דהוי בשול:

10. קמה, ב

"כל שלא בא בחמין [מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת,
חוץ מן המליח הישן (ודגים מלוחין קטנים) וקולייס האיספניו, שהדחתן זו היא גמור מלאכתן]."

הדיח - מאי?

אמר רב יוסף:

הדיח - חייב חטאת.

אמר מר בריה דרביןא:

אף אנו נמי תנינא:

"חוץ ממליח ישן וקולייס האיספניו, שהדחתן זו היא גמור מלאכתן".

שמע מינה.

רָשׁ"י

מפני מה עופות שבבבל שמנים.
משל א"י:
כלך. לכה לך אלא שקיצר
הלשון:
למדבר עזה. והיא מא"י:
מועדים שבבבל שמחים.
רגילים לשמוח במועדים יותר
מא"י:
מפני שהם עניים. וכל השנה
אין להם שמחה במאכל ומשתה
ואין להם מרגוע ממלאכה
לפיכך במועדים כל שמחתם:
מצויינין. מציינין עצמן
בלבושים נאים:
מצויינין. מקושטין:
שאינן בני תורה. כל כך לכבדם
כבני ארץ ישראל מחמת תורתם
מכבדים אותם מחמת לבושיהן
שנראין חשובים:
דרדקי. בחורים שלא הגיעו
לסברא:
מפני שלא גלו. העופות כמו
ארתן של א"י כדאמרינן לקמן:
שאנן מואב מנעוריו וגו'. סיפיה
דקרא על כן עמד טעמו בו
אלמא הגולין מפיגין טעמן
ושמנן:
נ"ב שנה. משגלו בימי צדקיה
בחרבות ירושלים עד שנפקדו
בימי כורש ואז עלו מהם לייסד
את הבית י"ח שנים קודם גמר
הבנין שהיא לסוף ע"י שנה בשנת
שתים לדריוש כדאמרי' במגילה
(דף יא:):
וכולן חזרו. הבהמות ועופות ואף
הדגים חוץ מן קוליים האספנין
וכולן חזרו דהא עד בהמה כתיב
ומכלל דמכאן ואילך הדור חוץ
מקוליים כדמפרש:
הני מדרי דבבל מהדרי מיא
לעין עיטס. מדרונות שבבבל
מחזירין מים הנשפכים בהן
לעין עיטס שהוא מקום גבוה
שבא"י שאותו מעיין מביא מים
לבית טבילת כה"ג ביה"כ
דמתוקן בחומת עזרה על גבי
שער המים כדאמרינן בסדר
יומא (דף לא.) עין עיטס גבוה
מקרקע העזרה כ"ג אמות
והיאך מחזירין שיש בפרת
סילונות וסולמות למטה מן
הקרקע (הים) ודרך אותן
סולמות חוזרין המים לא"י
וחוזרין ונובעין במעיינות
והדגים חזרו דרך אותן סולמות
שנוחים להעלותן יותר מדרך
פרת עצמו:
והאי. קוליים האספנין:
כיון דלא שריר שדריה. אין
קשה שדרה שלו:

11. קמה, ב - קמו, א

יְתִיב רַבִּי חִיַּיא בַר אֲבָא וְרַבִּי אֲסִי קָמִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְיְתִיב רַבִּי יוֹחָנָן וְקָא מְנַמְנָם.
אָמַר לִיה רַבִּי חִיַּיא בַר אֲבָא לְרַבִּי אֲסִי:
מַפְנֵי מָה עוֹפוֹת שְׁבַבְבָּל שְׁמָנִים?

אָמַר לִיה:

כִּלְךָ לְמַדְבַּר עֲזָה וְאֶרְאָה שְׁמָנִים מִהֶן.

מַפְנֵי מָה מוֹעֲדִים שְׁבַבְבָּל שְׁמָחִים?

מַפְנֵי שֶׁהֵן עֲנִיִּים.

מַפְנֵי מָה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁבַבְבָּל מְצוּיָנִין?

לְפִי שְׁאִינָן בְּנֵי תוֹרָה.

מַפְנֵי מָה גוֹיִם מְזוֹהָמִים?

מַפְנֵי שְׁאוּכְלִין שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים.

אִיתְעַר בְּהוּ רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לְהוּ: דְּרַדְקֵי!

לֹא כֵךְ אָמַרְתִּי לָכֶם: "אֲמֹר לְחֲכָמָה אַחֲתֵי אֶת" ⁶¹⁵ (משלי ז, ד) -
אם ברור לך הדבר פאחותך שהיא אסורה לך - אומרהו,
ואם לאו - לא תאמרהו!

אָמְרוּ לִיה: וְלִימָא לָן מַר אֵיזָה מִהֶן?

מַפְנֵי מָה עוֹפוֹת שְׁבַבְבָּל שְׁמָנִים?

מַפְנֵי שְׁלֵא גְלוּ,

שְׁנֵאמַר: "שֵׁאנָן מוֹאֵב מְנַעוּרֵיו וְשִׁקְטָהּ הוּא אֶל שְׁמָרְיוֹ וּבְגוּלָהּ לֹא הִלֵּךְ" ⁶¹⁶ (ירמיהו מח, יא).

וְהָכֵא - מְנַלֵּן דְּגָלוּ?

דְּתַנְיָא:

"רַבִּי יְהוּדָה אָמַר:

חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה לֹא עֶבֶר אִישׁ בִּיהוּדָה,

שְׁנֵאמַר: "עַל הַהָרִים אֲשֶׁא בְּמִי וְנָהִי ... מַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נִדְדוּ הַלְכוּ" ⁶¹⁷ (ירמיהו ט, ט).

"בְּהַמָּ"ה" - בְּגִימְטְרִיא חֲמִשִּׁין וְתַרְתִּין הוּן.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

כּוֹלֵן חֲזוּר, חוּץ מְקוּלִיִּים הָאִיסְפָּנִין.

דְּאָמַר רַב:

הֵן מְדַרְי דְּבָבָל - מְהַדְרֵי מִיָּא לְעִין עֵיטָם.

וְהֵאֵי - כִּיּוֹן דְּלֹא שְׁרִיר שְׁדְרִיה, לֹא מְצִי סְלִיק.

מַפְנֵי מָה מוֹעֲדִים שְׁבַבְבָּל שְׁמָחִים?

⁶¹⁵ אמור לחכמה אחתי את ומדע לבינה תקרא

⁶¹⁶ שאנן מואב מנעוריו ושקטה הוא אל שמריו ולא הודק מפלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר

⁶¹⁷ על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עבר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו

רפ"י

לטבריה. לבו ולהטיל עליהם עול ולא שמתכוונין לבטלן משמחת הרגל אבל הקללה גרמה לכך:

קומטין {קומטיון: רוזן [כאן רש"י מציין בפירושו, שהמלה התלמודית היא בעצמה "לשון לעז". ואמנם הגרסה הנכונה היא בארמית "קומטין" ובצרפתית "קומטון", אלא שבדפוסים התבלבלו ביניהן: בדפוס וילנא קוראים בנוסח התלמוד "קמטון" ובדיבור והתחיל ברש"י "קומטין", להלעז עצמו הושמטו]. לשון לעז הוא שלטון:

בולשת. חיל המלך:

ציפורי וטבריא מא"י:

שאינן במקומם. שמא"י גלו לשם והגולה למקום נכרי מציין עצמו במלבושים שיהא חשוב:

במתא שמאי. בעירי איני צריך להתכבד אלא בשמי שאני ניכר בו:

בלא מתא. במקום שאינה עירי: **תותבאי**. כבודי תלוי בשמלתי שמלתו מתרגמינן תותביה (שמות כב):

ציצין. צמחין:

הבאים. אותן של יעקב שיבאו לבבל ישרשו ויעשו ציצין ופרחים לתורה וסיעתא אתיא לר' יוחנן דטעמא דמצויינן לאו לפי שאינן בני תורה כדברי אסי אלא לפי שאינן במקומן:

כשבא נחש על חוה. כשתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה דכתיב (בראשית ג) הנחש השיאני לשון נשואין:

גרים מאי. שלא היו על הר סיני מהיכן פסקה זוהמא:

מזליהו הו. בסיני וכל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מום ואף עורים ופסחים שהיו בישראל כדתניא בספרי:

ופליגא. הא דאמרן דלא פסקה זוהמא עד סיני:

מפני שלא היו באותה קללה,

דכתיב: **"והשפתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה"** (הושע ב, יג).
 וכתבי: **"חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי היו עלי לטרח"**⁶¹⁸ (ישעיה א, ד).

מאי **"היו עלי לטרח"**?

אמר רבי אלעזר:

אמר הקדוש ברוך הוא:

לא דיין לישראל שחוטאין לפני, אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהן!

אמר רבי יצחק:

אין לה כל רגל ורגל שלא באתה בולשת לציפורי.

ואמר רבי חנינא:

אין לה כל רגל ורגל שלא בא לטבריה: אגמון, וקמטון ובעל זמורה.

מפני מה תלמידי חכמים שֶׁבָּבֶל מצויינין?

לפי שאינן בני מקומן.

דאמרי אינשי:

במתא - שמאי, בלא מתא - תותבאי.

"הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל"⁶¹⁹ (ישעיה כז, ו).

תני רב יוסף:

"אלו תלמידי חכמים שבבבל, שעושין ציצין ופרחים לתורה."

מפני מה גוים מזוהמין?

שלא עמדו על הר סיני.

קמזא, שֶׁבִשְׁעָה אֲשָׁבַח נֶחֱשׁ עַל חוּה - הֵטִיל בָּהּ זוהמא, יִשְׂרָאֵל, שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי - פִּסְקָה זוהמתן, גוים, שֶׁלֹּא עָמְדוּ עַל הַר סִינַי - לֹא פִּסְקָה זוהמתן.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

גרים - מאי?

אמר ליה:

אף על גב דאינהו לא הוו - מזליהו הוו,

דכתיב: **"את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה"**⁶²⁰ (דברים כט, יג-יד).

ופליגא דרבי אבא בר כהנא.

דאמר רבי אבא בר כהנא:

עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו:

אברהם הוליד את ישמעאל,

יצחק הוליד את עשו,

יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי.

⁶¹⁸ חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי היו עלי לטרח נלאיתי נשא

⁶¹⁹ הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה

⁶²⁰ יג ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הבְּרִית הזאת ואת האלה הזאת. יד מי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום

12. קמו, א

רס"י

מתני'. שובר . אדם חבית.
מליאה גרוגרות בסכין או בסייף
לאכול ממנה גרוגרות דאין
במקלקל שום איסור בשבת :
ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי.
לנוקבה יפה בפתח נאה :
אין נוקבין מגופה. הדבוקה בפה
החבית לעשות נקב אלא נוטל
את כולה אבל כי נקיב לה מתקן
פתחא :
וחכמים מתירין. דאין דרך פתח
לחבית בכך :
ולא יקבנה מצידה. בגמרא
מפרש לה :
שהוא ממרח. ויש כאן משום
ממחק :
בערב. מדינה :
מחטאת. שמא מירח השעוה
לדובקה בדופני הכלי סביב
הנקב :

גמ'
לא שנו. דשובר החבית ומטלטל
הסייף לכך :
אלא בדרוסות. שהגרוגרות
דרוסות בעיגול וחותרין ממנו
בקורדום או בסייף ואידי
דמטלטל סייף לחתוך גרוגרות
תבר ביה נמי לחבית :
אבל מפורדות. שא"צ לחתכן לא
יטלטל סייף לשבור החבית
דמתני' ר' נחמיה דאמר אין כלי
ניטל אלא לתשיש המיוחד לו
כדמוקי לקמן :
ואינו חושש. ואע"ג דיין לאו
למחתכיה קאי :
רבנן היא. דפליגי אדר' נחמיה
ואמרי כל הכלים ניטלין לצורך
ושלא לצורך :

משנה

**שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות,
ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי.**

ואין נוקבין מגופה של חבית,

דברי רבי יהודה.

וחכמים מתירין.

ולא יקבנה מצדה.

ואם היתה נקובה - לא יתן עליה שעוה,

מפני שהוא ממרח.

אמר רבי יהודה:

מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זנאי בערב, ואמר: חוששני לו מחטאת.

גמרא

אמר רבי אושעיא:

לא שנו אלא: דרוסות,

אבל מפורדות - לא.

ומפורדות - לא!?

מיתיבי:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

מביא אדם את החבית של יין ומתיז ראשה בסייף,

ומניחה לפני האורחים בשבת, ואינו חושש!"

ההיא - רבנן,

מתניתין - רבי נחמיה היא.

ומאי דוחקיה דרבי אושעיא לאוקמי מתניתין - כרבי נחמיה ובדרוסות?

לוקמה - במפורדות ורבנן!

אמר רבא,

מתניתין קשיתיה: מאי איריא דתני: "גרוגרות"? ליתני: 'פירות'!

אלא שמע מינה: בדרוסות.

רפ"י

חותלות. כלי של כפות תמרים ועושין כמין סלים ונותנים לתוכן תמרים רעים להתבשל: **מתיר.** אם הכסוי קשור בחבל: **אבל לא מפקיע.** סותר שרשרות החבל בכלי: **ולא חותך.** דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו וסכין אינו עשוי לכך:

13. קמו, א

תניא חדא:

"חותלות של גרוגרות ושל תמרים - מתיר, ומפקיע, וחותך".

ותניא אידך:

"מתיר, אבל: לא מפקיע, ולא חותך!"

לא קשיא:

הא - רבנן.

הא - רבי נחמיה.

דתניא:

"דבי נחמיה אומר:

אפילו תרוד,

ואפילו טלית,

ואפילו סביו - אין ניטליו אלא לצורך תשמישו".

14. קמו, א

רס"י

למיברז. לתחוב פוינדור"א
 {לנקב} בלע"ז:
בבורטיא. ברומח לתחובו
 בדופניה לנקבו:
לעין יפה. להרחיב מוצא היין
 בנקב גדול מדלא נקיב ליה
 כדרך הנוקבין נקב עגול ויפה:
התם ודאי לעין יפה קמיכוין.
 שמרחיב פיה למטה ממגופתה
 כדקתני מתיו את ראשה שפת
 פיה:
לפתוחי מיפתח. יטול מגופתה:

בעו מיניה מרב ששת:
 מהו למיברז חביתא בבורטיא בשבתא?

לפיתחא קמיכוין - ואסיר,
 או דילמא:
 לעין יפה קמיכוין - ושרי?

אמר להו:
 לפיתחא קא מכוין, ואסיר.

מיתבי:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:
מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף!"

התם - ודאי לעין יפה קמיכוין,
 הקא - אם איתא דלעין יפה קמיכוין - לפתוחי מיפתח.

רס"י

15. קמו, א-ב

למעלה. בראש המגופה התם הוא דשרו רבנן דלאו אורחא למיעבד פתחא התם אלא נוטל כל המגופה:

אבל מצדה. זמנין דעבדי לה משום פתחא ואינו רוצה לפותחה למעלה שלא יפול עפר או פסולת ביין:

היינו דקתני ולא יקבנה מצדה. ואמגופה קאי ודברי הכל:

מחלוקת מן הצד. התם הוא דקאסר רבי יהודה משום דאיכא דעבדי ליה פתחא:

אין נוקבין נקב חדש. בכלי:

נקב ישן. שנסתם דכי חוזר ופותח לאו כעושה פתח הוא שהרי עשוי ועומד וסתימתו לאו כלום:

אוסופי נמי קמתקן פתחא. שמרחיבו ויש כאן משום גמר מלאכה:

הבלא. סרחון שלא ימותו התרנגולין:

ואם בא להוסיף מוסיף. ולא גזרינן דילמא אתי לאוסופי בלול של תרנגולין דלא מוסיף איניש עליה:

משום ריחשא. שלא יכנס בו שרץ כגון נמייה וחולדה שממיתים את התרנגולים:

זימנין דלא תקניה מעיקרא. שיהא כדי להוציא הבל ולהכניס את האויר:

"אין נוקבין מגופה, דברי רבי יהודה. וחכמים מתירין".

אמר רב הונא:

מחלוקת - למעלה,

אבל מן הצד - דברי הכל: אסור.

והיינו דקתני: **"לא יקבנה מצדה".**

ורב חסדא אמר:

מחלוקת - מן הצד,

אבל על גבה - דברי הכל: מותר.

והיא דקתני: **"לא יקבנה מצדה",**

התם - בגופה דחבית.

תנו רבנן:

"אין נוקבין נקב חדש בשבת,

ואם בא להוסיף - מוסיף.

ויש אומרים: אין מוסיפין.

ושויו: שנוקבין נקב ישן לכתחילה".

ותנא קמא,

מאי שנא מנקב חדש דלא? דקא מתקן פיתחא!?

אוסופי - נמי קא מתקן פיתחא!

אמר רבה:

דבר תורה:

כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא - אינו פתח,

ורבנן הוא דגזור משום לול של תרנגולין, דעביד לעיולי אוירא ולא פוקי הבלא.

"ואם בא להוסיף - מוסיף" - אוסופי ודאי בלול של תרנגולים לא אתי לאוסופי, ^אמשום ריחשא.

"ויש אומרים: אין מוסיפים" - זימנין דלא תקניה מעיקרא, ואתי לארוחי ביה.

קמוב,

דרש רב נחמן משום רבי יוחנן:

הלכה כיש אומרים.

16. קמו, ב

רש"י

לא שנו. דנוקבין: **אלא במקום**. דסתימה זו לא נעשית אלא לשמור ריח היין שלא יצא ויתקלקל וכיון דלאו סתימה מעליותא עבדי לה לאו כלום הוא: **לחזק**. שיחזק הכלי שלא יצא יינו הואיל וסתימה מעלייתא היא כי הדר נקיב לה הוי כפותח לכתחלה: **למטה מן היין נמי לשמר הוא**. כיון דלאו כובד היין נשען עליו סגי ליה בסתימה כל דהו: **למטה מן השמרים**. אצל שוליו שכל כובד היין נשען שם: **תניא דמסייע לך**. דלא פקע שם פתח מיניה אלא בסתימה מעלייתא: **בית שתום יש לו ד"א**. קיי"ל בבבא בתרא חצר מתחלקת לפי פתחיה לפי פתח הבתים הפתוחין לה אם באו לחלק את החצר בין שנים שהיה לזה בית שפתוחין לו לחצר שני פתחים ולזה בית שפתוחין לו לחצר ד' פתחים נוטל לכל פתח ארבע אמות בחצר נגד פתחו למדת רוחב פתחו והשאר חולקין בשוה ואם נסתם אחד מהם קודם חלוקת החצר ולא פירץ את פצימיו אלא סתם בין שני הפצימין אינו מפסיד [דין] פתחו בכך פירץ את פצימיו ואח"כ סתמו פקע שם פתח מיניה: **בית שתום**. והמת בתוכו אינו מטמא סביביו: **פרץ פצימיו**. וסתמו נעשה קבר ומטמא סביביו ד"א כדאמר בסוטה (ד' מד.) מת תופס ד"א לטומאה וגזרה דרבנן שמא יאהיל ולא יבין:

"וְשׂוּיֵן שְׁנוּקְבִין נִקְבֵי יֶשֶׁן לְכַתְּחֵלָה".

אמר רב יהודה אמר שמואל:
לא שנו אלא במקום העשוי לשמר,
אבל לחזק - אסור.

היכי דמי "לשמר", היכי דמי "לחזק"?

אמר רב חסדא:
למעלה מן היין - זהו "לשמר",
למטה מן היין - זהו "לחזק".

רבא אמר:
למטה מן היין נמי - זהו "לשמר".
והיכי דמי "לחזק"?
כגון שניקבה למטה מן השמרים.

אמר ליה אביי לרבא:
תניא דמסייע לך:
"בית שתום - יש לו ארבע אמות,
פרץ את פצימיו - אין לו ארבע אמות.
בית שתום - אינו מטמא כל סביביו,
פרץ את פצימיו - מטמא כל סביביו".

רש"י

17. קמו, ב

גובתא. לתקוע קנה חלול בנקב החבית שיצא היין דרך הקנה : **מחתך.** רונגיייר {לעגל} כלומר, לחדד את הקנה עד שיהיה מעוגל, כדי שייכנס בדיוק בתוך נקב החבית} לתקנה למדת הנקב : **אהדורי.** אם נפלה : **ולא מתקנא.** לא ניתנה בנקב לידע אם למדתו היא : **אי לימא ארישא.** לחותכה ולשפותה :

גובתא:
רב אסר.
ושמואל שרי.

מחתך לכתחלה - דכולי עלמא: לא פליגי דאסור.
אהדורי - דכולי עלמא: לא פליגי דשרי.
כי פליגי: דחתיכה ולא מתקנא,
מאן דאסר - גזרינן דלקא אתי למיחתך לכתחלה.
ומאן דשרי - לא גזרינן.

כתנאי:
"אין חותכין שפופרת ביום טוב,
ואין צריך לומר בשבת.
נפלה - מחזירין אותה בשבת,
ואין צריך לומר ביום טוב.
ורבי יאשיה מיקל".

רבי יאשיה אהיאי?
אילימא: ארישא - הא קמתקו מנא!
אלא: אסיפא - תנא קמא נמי מישרא קשרי!
אלא: דחתיכה ולא מתקנא איפא בינייהו:
קר סבר: גזרינן,
ומר סבר: לא גזרינן.

דרש רב שישא פריה דרב אידי משמיה דרבי יוחנן:
הלכה כרבי יאשיה.

18. קמו, ב

רש"י

משחא. שמן עב:

אסור. למרחו:

טרפא דאסא. לתת עלה של

הדס בנקב החבית שהעלה עשוי

כמרזב והיין זב דרך שם:

גזירה משום מרזב. שמא יכין

מרזב:

שמא יקטום. העלה מן הענף

וכיון דקטמיה הוה ליה כמתקן

כלי כדתניא במסכת ביצה (דף

לג:) לחצות בו שיניו לא יקטמנו

ואם קטמו חייב חטאת:

"ואם היתה נקובה - לא יתן עליה שעוה,
מפני שהוא ממרח".

מישחא:

רב אסור,

ושמואל שרי.

מאן דאסר - גזרינן משום שעוה,

ומאן דשרי - לא גזרינן.

אמר ליה רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף:

בפירוש אמרת לן משמיה דרב: מישחא - שרי!

אמר טבות רישבא אמר שמואל:

האי טרפא דאסא - אסור.

מאי טעמא?

רב יימר מדפתי אמר:

גזירה משום מרזב.

רב אשי אמר:

גזירה שמא יקטום.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

דקטים ומנחי.

רפ"י

19. קמו, ב

בי סדיא. לבדין שקורין פלטר"ש {לבדים (מצעים של קבד)} ועשויין לקפלן תחתיו במקום הכר או הכסת:
רב אסר. להביאו דרך מלבוש מעוטף בו:
ברכין. שדרכן להתחמם בהן:
דשרו. דמלבוש הן:
ולא הוה ליה רווחא. בבית למקום מושבם של תלמידים:
ומשום כבוד רבותינו. שלא היה להן דבר לישב עליו ויושבין על גבי קרקע:
רב כהנא ורב אסי. תלמידי חברים היו לו:

בי סדיא,
רב אסר,
ושמואל שרי.

ברכין - דכולי עלמא: לא פליגי דשרי.
בקשין - דכולי עלמא: לא פליגי דאסור.
כי פליגי: במיצעי.
מאן דאסר - מיהזי כמשוי.
ומאן דשרי - לא מיהזי כמשוי.

והא דרב - לאו בפירוש איתמר, אלא מפלגא איתמר.
דרב איקלע לההוא אתרא דלא הוה ליה רווחא,
נפק יתיב בכרמלית.
איתנו ליה בי סדיא - לא יתיב.
מאן דחזא סבר: משום דבי סדיא אסור.

ולא היא,
דרב אכרוזי מקריז: בי סדיא - שרי,
ומשום כבוד רבותינו לא יושב עליו.

ומאן נינהו?
רב כהנא ורב אסי.

20. קמו, ב

כ"י

מתני'

לתוך הבור. שאין בו מים: **שיהא שמור**. שלא יסריח מחמת החום:
ואת המים היפים ברעים. כלי מלא מים יפים לתוך מקוה מים רעים להשתמר שיצונו ולא יחמו:
מי שנשרו. שנפלו למים בשבת:
לחצר החיצונה. הסמוכה למבוא העיר בתוך העיר שהוא מקום משתמר:
שוטחן בחמה. ליבשן:
אבל לא כנגד העם. שיחשדוהו שכבסן:

גמ'

פשיטא. דנותנין תבשיל לתוך הבור:
גומות. שבקרקע הבור שיהו שוין להושיב הקדרה:

משנה

נותנין תבשיל לתוך הבור, בשביל שיהא שמור. ואת המים היפים ברעים, בשביל שיצונו. ואת הצונו בחמה, בשביל שיחמו.

מי שנשרו כליו בדרך במים - מהלך בהו, ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה - שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם.

גמרא

פשיטא!

מהו דתימא: ניגזור משום אשוויי גומות, קא משמע לן.

"ואת המים היפים ברעים".

פשיטא!

סיפא איצטריכא ליה: "ואת הצונו בחמה".

הא נמי פשיטא!

מהו דתימא: ניגזור דילמא אתי לאטמוני ברמין, קא משמע לן.

"מי שנשרו כליו בדרך במים - מהלך בהו, ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה - שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם".

אמר רב יהודה אמר רב:

כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין - אפילו בחדרי חדרים אסור.

תנן:

"שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם"!

תנאי היא:

דתנאי:

"שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם.

רבי אלעזר ורבי שמעון אוסרין".

רפ"י

המנער טליתו. מן העפר :
 חייב חטאת. דזהו ליבונה :
 אלא באוכמי. שהאבק מקלקל
 מראיתה וקפיד עליה :
 והוא דקפיד עלייהו. ללובשן עד
 שינערם :
 קמחללי שבתא. וגלימי אוכמי
 הוו :
 לא קפדינן. לא איכפת לן אם
 יש עליה אבק הלכך לאו ליבון
 הוא :
 כומתאי. כובעי :
 הוה קא מחסם. לשון לא
 תחסום (דברים כה) :
 למיתבא ליה. שצריך לנער הטל
 מעליה :

21. קמו, ב - קמז, א

אמר רב הונא:

קמז, א המנער טליתו בשבת - חייב חטאת.

ולא אמרן אלא: בחדתי,

אבל בעתיקי - לית לן בה.

ולא אמרן אלא: באופמי,

אבל בחיורי וסופמי - לית לן בה.

והוא דקפיד עלייהו.

עולא איקלע לפומבדיתא,

חזא רבנן דקא מנפצי גלימיהו,

אמר: קמחללין רבנן שבתא.

אמר להו רב יהודה: נפוצי ליה באפיה, אגן לא קפדינן מידי.

אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף.

אמר ליה: הב לי כומתאי.

חזא דאיכא טלא עליה, הוה קמחסם למיתבה ליה.

אמר ליה: נפוצי שדי, אגן לא קפדינן מידי.

22. קמז, א

רש"י

בטלית מקופלת. לאחר שנתנה על ראשו הגביה שיפוליה על כתפיו:
 חייב חטאת. שאין זה דרך מלבוש:
 והרטנין. על שם מקום:
 נימא כרוכה על אצבעו. שלא יפול מכתפיו:

אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן:

הייצא בטלית מקופלת מונחת לו על כתיפו בשבת - חייב חטאת.

תניא נמי הכי:

"סוחרין נסות היוצאים בטליתות מקופלות ומונחות על כתיפן בשבת - חייבין חטאת.

ולא סוחרין נסות בלבד אמרו, אלא כל אדם,

אלא שדרבן של מוכרין לצאת בך.

וחנוני היוצא במעות הצורדין לו בסדינו - חייב חטאת.

ולא חנוני בלבד אמרו, אלא כל אדם,

אלא שדרבן של חנוני לצאת בך.

והרטנין - יוצאין בסודרין שעל כתיפן.

ולא רטנין בלבד אמרו, אלא כל אדם,

אלא שדרבן של רטנין לצאת בך.

אמר רבי יהודה:

מעשה בהורקנוס בנו של רבי אליעזר בן הורקנוס, שיצא בסודר שעל כתיפו בשבת,

אלא שנימא כרוכה לו באצבעו,

וכשבא הדבר לפני חכמים,

אמרו: אפילו אין נימא כרוכה לו באצבעו".

דרש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דרב חסדא:

הלכה: אף על פי שאין נימא כרוכה לו באצבעותיו.

23. קמז, א

רש"י

בר היני :

מרזב. מפרש לקמיה :

כיסוי בבלייתא. שמסלקין בגדיהם מן הארץ כשהן ארוכין וכופלין אותו כלפי מעלה פרוצייש {קפלים} ומחזיקין אותו ע"י חוטיין והיינו כמין כיס וכמו מרזב:

אסור. משום תקוני מנא :

הכי מאי. קולט חלוקו (בפניו) בענין אחד ושואלו כגון זה מרזב או לא וחוזר וקולטו בענין אחר ושואלו :

לכנופי. שיהא מתוקן תמיד להעמיד קיפולו לעולם :

להתנאות. לפי שעה :

מתנאה בסדינו. אחר שנתעטף היה מתקנו על גופו ומיישבו ובחול קאמר כלומר אלמא דאורחיה בהכי וה"ה לשבת :

שני צידי טליתו. שבימינו ובשמאלו לצד הקרקע :

בן זירוז בזו לא חייב ר"מ חטאת. בתמיה דאין זה דרך מלבוש אלא דרך משוי :

דקדק ר"מ ע"כ. בתמיה לחייב חטאת בדבר הדומה להיות מותר כזה שאינה מקופלת ואחוריה נופלין למטה מכתפיו אלא שצידיה היו מונחין על כתפו :

שלשל. הורידה למטה שקבל דבריו :

נשאל איתמר. לא אירע מעשה זה לרבי אלא שאלו לפניו מהו לצאת בו ובקש להתיר עד שאמרו לפניו משום רבי מאיר חייב חטאת דאיהו סבר הואיל ואינה מקופלת שהרי אחוריה היו נופלין למטה מן כתפיו אלא שצידיה היו מונחים על כתפיו הוה סבר דרך מלבוש הוא :

עולא איקלע לבי אסי בר היני, בעו מיניה: מהו לעשות מרזב בשבת?

אמר להו: הכי אמר רבי אלעי: אסור לעשות מרזב בשבת.

מאי "מרזב"?

אמר רבי זירא: כיסי בבלייתא.

רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא. אמר ליה: הכי - מאי?

אמר ליה: אסור.

והכי - מאי?

אמר ליה: אסור.

אמר רב פפא:

נקוט האי קלא בידך: כל אדעתא דלכנופי - אסור, כל דלהתנאות - שרי.

כי הא דרב שישא בריה דרב אידי מתנאה בסדינו הוה.

כי אתא רב דימי אמר:

פעם אחת יצא רבי לשדה והיו שני צידי טליתו מונחין על כתיפו. אמר לפניו יהושע בן זירוז, בן חמיו של רבי מאיר: בזו לא חייב רבי מאיר חטאת?! אמר ליה: דקדק רבי מאיר עד כאן?! שלשל רבי טליתו.

כי אתא רבין אמר:

לא יהושע בן זירוז הוה - אלא יהושע בן כפוסאי הוה, חתנו של רבי עקיבא, אמר: בזו לא חייב רבי עקיבא חטאת?! אמר לו: דקדק רבי עקיבא עד כאן?! שלשל רבי טליתו.

כי אתא רב שמואל בר רב יהודה אמר: "נשאל" איתמר.

24. קמז, א-ב

רס"י

מתני'

מי מערה. מי מקוה מקורה שהוא חס ואין חומו יוצא ודוקא חמין נקט ומשייה קתני הרוחץ דיעבד:

ונסתפג. וקינח:

אפי' בעשר אלונטיות. סדינין שמקנחין בהן וסיפג בהן זה אחר זה ורבותא היא דלא נפיש מיא בכל חד אפי' לא יביאם בידו בתוך ביתו אפי' ע"י עירוב שמא ישכח ויסחט בבואו:

אבל עשרה בני אדם. הואיל ומרובין הן מדכרי אהדדי:

מסתפגין באלונטית אחת. והיינו נמי רבותא דחדא אלונטית לעשרה נפישא ביה מיא אפילו הכי מביאין אותה בידים:

פניהם ידיהם ורגליהם. אורחא דמילתא נקט וה"ה לכל גופם:

סכין. שמן בשבת:

וממששין. ביד על כל הגוף להנאה:

אבל לא מתעמלין. לשפשף בכח:

ולא מתגררין. גרסינן (מובא בטעות במקום "גרטי"ר) שפירושו לגרד) במגרת שקורין אשטרייל"א {קרצפת, מגרדת} דהוי עובדא דחול:

לקורדימא. שם הנהר ובגמי מפרש טעמא:

אפיקטויזין. להקיא:

ואין מעצבין את הקטן. לשון ידיך עצבוני (איוב י) שמתקנים ומיישבין עצמותיו וחוליות שדרתו כמדת צלמו ובגמרא אמר טעמא:

ואין מחזירין את השבר. עצם שנשבר. כל רפואה אסורה משום שחיקת סמנין:

נפרקה. אלוישייך {שמוטה [מדובר ביד או ברגל שנקעה, דהיינו שעצמה יצאה מפרקה]} בלעז שיצא העצם מפרק שלו:

לא יטרפס. לשון ביצים טרופות בקערה (חולין דף סד.).

גמ'

דלהשתטף. שופכן על גופו דלאו דרך רחיצה היא שרי לכתחילה אפי' בחמין:

משנה

הרוחץ במי מערה,

ובמי טבריא, ונסתפג, אפילו בעשר אלונטיאות - לא יביאם בידו,

אבל עשרה בני אדם - מסתפגין באלונטית אחת, פניהם, ידיהם ורגליהם, ומביאין אותן בידו.

סכין וממששין,

אבל לא מתעמלין.

ולא מתגררין.

אין יורדין לקורדימא,

ואין עושין אפיקטויזין,

ואין מעצבין את הקטן,

ואין מחזירין את השבר,

מי שנפרקה ידו ורגלו - לא יטרפס בצונן,

אבל רוחץ הוא בדרבנו, ואם נתרפא נתרפא.

גמרא

קתני "מי מערה" דומיא ד"מי טבריא":

מה "מי טבריא" - חמין, אף "מי מערה" - חמין.

"הרוחץ" - דיעבד - אין, לכתחילה - לא!

מקלל: ^דלהשתטף כל גופו - אפילו לכתחילה שפיר דמי.

קמז, ב

מוני?

רבי שמעון היא.

דתנאי:

"לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן.

דברי רבי מאיר.

רבי שמעון: מתיר.

רבי יהודה אומר:

בחמין - אסור,

בצונן - מותר."

25. קמז, ב

רס"י

סיפא. אבל עשרה בני אדם כו':
ומניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ:
לאולירין. בלנים:
על אותו דבר. סחיטה:
הא רבי והא ר"ש כו'. הרי כל אלו שמתירין:
מחצר לגג כו'. ר"ש לטעמיה דאמר בעירובין (דף עד.) אחד גגות אחד חצירות ואי קרפיפות כולן רשות אחת הן לטלטל מזה לזה ואפילו של בעלים הרבה:
עד שהיינו מגיעין כו'. ומסתמא לא היו מניחין אותה על המעין במקום הפקר:
כבן חכינאי מתני לה. דברי בן חכינאי מסיים בה ולא סתמא:

"וְנִסְתַּפַּג אֶפִּילוּ בַעֲשֶׂר אֲלוֹנְטִיּוֹת [לֹא יִבְיֵאֵם בֵּידוֹ].
אֲבָל עֶשְׂרֵה בְּנֵי אָדָם - מִסְתַּפְּגִין בְּאֲלוֹנְטִיּוֹת אַחַת, פְּנִיָּהֶם, יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם, וּמְבִיאִין אוֹתוֹ בֵּידוֹ"

ר'ישא - רבנותא קא משמע לן,
 ו'סיפא - רבנותא קא משמע לן.

"ר'ישא - רבנותא קא משמע לן":
 דאפילו הני דלא נפיש בהו מ'א, כ'ון דחד הוא - אתי ל'די סחיטה.

"ו'סיפא - רבנותא קא משמע לן":
 אפילו הני דנפיש בהו מ'א, כ'ון דרבים נ'נהו - מדפרי אהדדי.

תנו רבנן:

"מִסְתַּפַּג אָדָם בְּאֲלוֹנְטִיּוֹת וּמְנִיחָה בַּחלון.
וְלֹא יִמְסַרְנָה לְאוֹלִיירִין, מִפְּנֵי שְׁחָשׂוּדִים עַל אוֹתוֹ דְּבָר.
רְבִי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
מִסְתַּפַּג בְּאֲלוֹנְטִיּוֹת אַחַת, וּמְבִיאָה בֵּידוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ"

אמר ליה אב'י לרב יוסף:
 הלכתא מאי?

אמר ליה:
 הא - רבי שמעון,
 הא - רבי,
 הא - שמואל,
 הא - רבי יוחנן!

רבי שמעון - הא דאמרן.

רבי - דתניא:
"אמר רבי:

בְּשֶׁהֵיינו לְמִדִּין תּוֹרָה אֶצֶל רְבִי שְׁמַעוֹן בְּתַקוּעַ,
הֵיינו מַעֲלִין שְׁמוֹן וְאֲלוֹנְטִיּוֹת מִחֶצֶר לַגַּג, וּמַגֵּג לְקַרְפָּף,
עַד שֶׁהֵיינו מַגִּיעִין אֶצֶל מַעֲיָן שֶׁהֵיינו רוֹחֲצִין בוֹ"

שמואל -

דאמר רב יהודה אמר שמואל:
 מסתפג אדם באלונטיות ומביאה בידו לתוך ביתו.

רבי יוחנן -

דאמר, רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 הלכה: מסתפג אדם באלונטיות ומביאה בידו לתוך ביתו.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?
 והאמר רבי יוחנן:
 הלכה כסתם משנה,
 ותנן:

"וְנִסְתַּפַּג אֶפִּילוּ בַעֲשֶׂר אֲלוֹנְטִיּוֹת - לֹא יִבְיֵאֵם בֵּידוֹ!"

ההוא כ'ון חכינאי מתני לה.

רָס"י

האולירין. בלנין:
מביאין בלרי נשים. סדינים
 שהנשים מסתפגין בהם מותר
 להביאן דרך מלבוש לבית
 המרחץ:
סכניתא. סודר גדול שתלוי לו
 בין כתפיו וראשו עטוף בו:
צריך לקשור שני ראשיה. זה
 בזה שלא תפול מראשו:
כי מעבריתו מאני לבני חילא.
 כשתביאו בגדי העובדי כוכבי
 בני החיל המוטלי עליכם
 לשמשן ואתם מביאים להם
 בשבת דרך רשות הרבים:
שרביבו בהו למטה מכתפיים.
 שלא יהיו שוליהם מונחים
 בכתפיהם אלא משוכי למטה
 שיהא נראה לבוש:

26. קמז, ב

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 האולירין מביאין בלרי נשים לבי בני, ובלבד שיתפסה בהן ראשן ורובן.

סכניתא - צריך לקשר שני ראשיה למטה.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 למטה מכתפיים.

אמר להו רבא לבני מחוּזא:
 כי מעבריתו מאני לבני חילא - שרביבו בהו למטה מכתפיים.

רפ"י

סך ואח"כ ממשמש. [דקסבר]
 בחול ממשמש ואחר כך סך :

27. קמז, ב

"סכין וממשמשין".

תנו רבנן:

"סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת,
 ובלבד שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחול".

היכי עבד?

רבי חמא בר חנינא אמר:
 סך ואחר כך ממשמש.

רבי יוחנן אמר:
 סך וממשמש בבת אחת.

28. קמז, ב

רס"י

דיומסית. שם נהר שמימיו מלוחים:
 שמעמלת. מחממת:
 ומרפא. שהטיט מלוח:
 כל ימיה. ימי רפואתה:
 להאי גיסא כו'. מתחלת הימים או בסוף:
 שקייני. משקין לרפואה:
 מדבחא לעצרת. אלמא עצרת בסוף:
 חמרא דפרוגיתא. שם מדינה שיינה משובח:
 קפחו עשרת השבטים. שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה ויצאו לתרבות רעה:
 להתם. לפרוגיתא ודיומסית:
 אימשיך בתרייהו. אחר היין והרחיצה:
 איעקר תלמודיה. נעקר תלמודו ושכחו:
 החרש. היה לבם:
 הוי גולה למקום תורה. אם תי"ח אתה אל תשב אלא במקום תי"ח חברך ואל תאמר תלמידים הם יבואו אלי ודי לי בכך למה אהיה גולה:
 שחבריך יקיימוה בידך. שתהא רגיל אצלם וכשתשנה מסכת אחת והם אחרת תשמענה ותהא סדורה בפיך ואל תשתכח הימנה:
 ואל בינתך אל תשען. לומר חכם גדול אני וזכרן וכשאחזור פרק זה או מסכת זו לא תשתכח חברתה ממני:

"אבל לא מתעמליון".

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת,
 מפני שמעמלת ומרפא.

אמר רב יהודה אמר רב:
 כל ימיה של דיומסת - עשרים ואחד יום, ועצרת מן המניין.

איבעיא להו:
 עצרת - להאי גיסא,
 או:
 להאי גיסא?

תא שמע:
 דאמר שמואל:
 כולהו שקייני, מדיבחא ועד עצרתא - מעלו!

דילמא התם הוא דכמה דקריר עלמא - מעלי,
 אבל הכא: משום הבלא הוא, כיון דחמים עלמא טפי - מעלי.

אמר רבי חלבון:
 חמרא דפרוגיתא ומיא דדיומסת - קיפחו עשרת השבטים מישראל.

רבי אלעזר בן ערד איקלע להתם,
 אימשיך בתרייהו, איעקר תלמודיה.
 כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא,
 בעא למיקרא: **"החדש הזה לכם"**⁶²¹ (שמות יב, ב),
 אמר: "החדש היה לכם".
 בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה.

והיינו דתנן:
"רבי נהוראי אומר:
הוי גולה למקום תורה,
ואל תאמר שהיא תבא אחריה, שחבריך יקיימוה בידך, ואל בינתך אל תשען" (אבות ד, יד).

תנא:
"לא רבי נהוראי שמו, אלא רבי נחמיה שמו,
ואמרי לה רבי אלעזר בן ערד שמו.
ולמה נקרא שמו רבי נהוראי?
שמנהיד עיני חכמים בהלכה".

⁶²¹ החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה

רש"י

29. קמז, ב

מגרת. אשטריייל {קרצפת,
מגרת} ואדם מגרר בה:
מגרתא דכספא. לשבת:
משום פיקא. טיט של אותו נהר
מחליק ובגדי האדם נישורין
במים כשהוא נופל ואתי לידי
סחיטה:

"אָבֵל לֹא מִתְגַּרְרִין".

תנו רבנן:

"אֵין גּוֹרְרִין בְּמִגְרָרֶת בְּשַׁבָּת.

רַבּוֹן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

אִם הָיוּ רַגְלָיו מְלוּבְּלוֹת בְּטִיט וּבְצוֹאָה - גּוֹרֵר בְּדַרְכּוֹ, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ".

רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגרתא דכספא.

"אֵין יוֹרְדִין לְקוֹרְדִימָא".

מאי טעמא?

משום פיקא.

30. קמז, ב - קמח, א

רס"י

אלא בסם. דדמי לרפואה וגזירה משום שחיקת סמנין:
אבל ביד. להכניס יד לתוך גרונו עד שיקיא מותר:
מפני הפסד אוכלין. שבמעיו ומתוך כך הוא רעב וחוזר ואוכל:
לפוי. אונמלוטוי"א {לחתל} כמו שעושי לקטן שיתישבו אבריו ולא יתעקם:
בחומרי שדרה. חוליות של שדרה שנתפרקה אחת מהן ולאחר זמן קמייירי דאי ביום לידה אמריי (לעיל דף קכט:). כל האמור בפי תוכחה דיחזקאל עושין לחיה בשבת:
הלכה מחזירין את השבר. סבירא ליה לשמואל מחזירין תנן:
אדא דיילא. מנשטר"ל {פקיד, שוטר} ממונה:
גרביה. קח בגדו עד שיבא:
אתא. רבה אשכחיה לרב יהודה כו':
הא חנא דידן. ממקומנו הוא ולא שמענו זאת מפיו עד הנה:
ולאו בדינא גרבתין. בתמיה שאילו לא באת לא למדנו:

"ואין עושין אפיקטויזין בשבת."

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 לא שנו אלא בסם,
 אבל ביד - מותר.

תנא:

**"רבי נחמיה אומר:
 אף בחול - אסור,
 מפני הפסד אוכלין."**

"ואין מעצבין את הקטן."

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 לפופי ינוקא בשבת - שפיר דמי.

והאנן תנן:

"אין מעצבין!"

התם - בחומרי שדרה, דמייחזי כבונה.

"ואין מחזירין את השבר."

אמר רבי חנא בגדתאה אמר שמואל:
 קמח, א הלכה: מחזירין את השבר.

רבה בר בר חנה איקלע לפומבדיתא,
 לא על לפירקיה דרב יהודה.
 שדריה לאדא דיילא, אמר ליה: זיל גרביה.
 אזיל גרביה.

אתא, אשכחיה דקא דריש: אין מחזירין את השבר.
 אמר ליה: הכי אמר רב חנא בגדתאה אמר שמואל:
 הלכה: מחזירין את השבר!
 אמר ליה: הא חנא - דידן, והא שמואל - דידן, ולא שמיע לי,
 ולאו בדינא גרבתין?!

רפ"י

שניא ליה ידיה. נשתנית ידו ממקומה
 {לשמוט} בלע"ז: אשולשיינ"ר
 הכי מאי. היה עושה בעינים הרבה ושואל:
 בחדא מחיתא מחיתנהו. באריגה אחת ארגתו:
 היכא דאיתמר. דמתניתין לאו דוקא תגן איתמר:

31. קמח, א

"מי שנפרקה ידו ורגלו - לא יטרפם בצונן,
 אבל רוחץ הוא בדרנו, ואם נתרפא נתרפא."

רב אפיא הוה יתיב קמיה דרב יוסף,
 שניא ליה ידיה.
 אמר ליה: הכי - מאי?
 אסור.
 והכי - מאי?
 אמר ליה: אסור.
 אדהכי איתפח ידיה.
 אמר ליה: מאי תיבעי לך?
 הא תגן:

"מי שנפרקה ידו או רגלו - לא יטרפם בצונן, אבל רוחץ בדרנו, ואם נתרפא נתרפא!"
 אמר ליה:
 ולא תגן:

"אין מחזירין את השבר",
 ואמר רב חנא בגדתאה אמר שמואל:
 הלכה: מחזירין את השבר!
 אמר ליה: כולהו בחדא מחיתא מחיתנהו?
 היכא דאיתמר - איתמר,
 היכא דלא איתמר - לא איתמר.

הדרן עלך חבית